

УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТСЬКОГО ТА ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

©2020 БОГДАН Н. М., КРАВЕЦЬ О. М., СОКОЛЕНКО А. С.

УДК 332:338.48:330.332
JEL: O18; L83; M30; Z32

Богдан Н. М., Кравець О. М., Соколенко А. С. Управління інвестиційним забезпеченням розвитку підприємств туристського та готельного бізнесу на регіональному рівні

У статті досліджується проблематика інвестування туристської галузі на регіональному рівні. Необхідність та актуальність дослідження обумовлюється недостатньою розробленістю теоретичних і методологічних аспектів активізації інвестиційних процесів, особливо у сфері реалізації інвестиційних проектів на галузевому рівні. Мета статті – дослідження методичних і практичних підходів до інвестиційного забезпечення туристської галузі регіону, а також розроблення напрямів його активізації. Доведено необхідність формування нової інвестиційної моделі у світлі модернізації економіки України. Розроблено основні концептуальні принципи інвестування у сфері туризму: системність, альтернативність, інвестиційна культура, комплексність, адаптивність та врахування ризику. Запропоновано методологічні принципи стимулювання інвестиційного забезпечення туристської галузі та визначено низку факторів, що здійснюють як стимулюючий, так і дестимулюючий вплив на інвестиційну привабливість об'єктів туристської та готельної сфери. У результаті проведеного дослідження виділено послідовні етапи економічного підходу до активізації інвестиційних ресурсів у регіоні та визначено інструментарій активізації підвищення ефективності інвестування в підприємства туристської та готельної сфери. Інвестиційний моніторинг є основним інструментом інвестиційного контролінгу, а саме: інформаційно-методичним забезпеченням здійснення координації та сприяння системам інвестиційного планування, контролю реалізації інвестиційної діяльності та її інформаційної прозорості. За результатами дослідження встановлено, що впровадження в практику регіонального та галузевого управління інвестиційного моніторингу сприятиме підвищенню ефективності процесів інвестування в туристський і готельний бізнес, що дозволить активізувати розвиток зазначених галузей на регіональному та національному рівнях.

Ключові слова: інвестування, туристська галузь, інвестиційна модель, стимулювання інвестиційного забезпечення, інвестиційного контролінг, інвестиційний моніторинг.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-5-161-168>

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 9.

Богдан Наталія Миколаївна – доктор економічних наук, доцент, професор кафедри туризму і готельного господарства, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: 148nika8@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8176-9721>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/F-6335-2019>

Кравець Ольга Миколаївна – старший викладач кафедри туризму і готельного господарства, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: Olga.Kravets@kname.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4598-0076>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/G-2399-2018>

Соколенко Анна Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри туризму і готельного господарства, Харківський національний університет міського господарства ім. О. М. Бекетова (вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002, Україна)

E-mail: sokolenko1802@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9271-7118>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/F-6147-2019>

УДК 332:338.48:330.332
JEL: O18; L83; M30; Z32

Богдан Н. М., Кравець О. М., Соколенко А. С. Управление инвестиционным обеспечением развития предприятий туристского и гостиничного бизнеса на региональном уровне

В статье исследуется проблематика инвестирования туристской отрасли на региональном уровне. Необходимость и актуальность исследования определяется недостаточной разработанностью теоретических и методологических аспектов активизации инвестиционных процессов, особенно в сфере реализации инвестиционных проектов на отраслевом уровне. Цель статьи – исследование методических и практических подходов к инвестиционному обеспечению туристской отрасли региона, а также разработка направлений его активизации. Доказана необходимость формирования новой инвестиционной модели в свете модернизации экономики Украины. Разработаны основные концептуальные принципы инвестирования в сфере туризма: системность, альтернативность, инвестиционная культура, комплексность, адаптивность и учет риска. Предложены методологические принципы стимулирования инвестиционного обеспечения туристской отрасли и определен ряд факторов, оказывающих как стимулирующее, так и дестимулирующее влияние на инвестиционную привлекательность объектов туристской и гостиничной сферы. В результате проведенного исследования выделены последовательные этапы экономического подхода к активизации инвестиционных ресурсов в регионе и определен инструментарий активизации повышения эффективности инвестирования в предприятия туристской и гостиничной сферы. Инвестиционный мониторинг является основным инструментом инвестиционного контролинга, а именно: информационно-методическим обеспечением осуществления координации и содействия системам инвестиционного планирования, контроля реализации инвестиционной деятельности и её информационной прозрачности. По результатам исследования установлено, что внедрение в практику регионального и отраслевого управления инвестиционного мониторинга будет способствовать повышению эффективности процессов инвестирования в туристский и гостиничный бизнес, что позволит активизировать развитие указанных отраслей на региональном и национальном уровнях.

Ключевые слова: инвестирование, туристская отрасль, инвестиционная модель, стимулирование инвестиционного обеспечения, инвестиционный контролинг, инвестиционный мониторинг.

Рис.: 3. **Табл.:** 2. **Библ.:** 9.

Богдан Наталия Николаевна – доктор экономических наук, доцент, профессор кафедры туризма и гостиничного хозяйства, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: 148nika8@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8176-9721>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/F-6335-2019>

Кравец Ольга Николаевна – старший преподаватель кафедры туризма и гостиничного хозяйства, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: Olga.Kravets@kname.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4598-0076>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/G-2399-2018>

Соколенко Анна Сергеевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры туризма и гостиничного хозяйства, Харьковский национальный университет городского хозяйства им. А. Н. Бекетова (ул. Маршала Бажанова, 17, Харьков, 61002, Украина)

E-mail: sokolenko1802@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9271-7118>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/F-6147-2019>

UDC 332:338.48:330.332

JEL: O18; L83; M30; Z32

Bogdan N. M., Kravets O. M., Sokolenko A. S. Management of Investment Support for the Development of Tourism and Hotel Business Enterprises at the Regional Level

The article explores the problematics of investing in the tourism industry at the regional level. The need and relevance of the research is determined by the insufficient development of theoretical and methodological aspects of the activation of investment processes, especially in the sphere of investment projects at the sectoral level. The article is aimed at researching methodical and practical approaches to the investment support for the region's tourism industry, as well as developing directions for its activation. The need to form a new investment model in light of the modernization of Ukraine's economy is proved. The basic conceptual principles of investing in tourism are developed: systemacity, alternativeness, investment culture, complexity, adaptability, and accounting for risk. Methodological principles of stimulating the investment provision of the tourism industry are proposed and a number of factors is defined, which have both a stimulating and a disstimulating effect on the investment attractiveness of tourism and hotel sphere. On the base of the research results, successive stages of the economic approach to activation of investment resources in the region are allocated and the instrumentarium to increase the efficiency of investment in tourism and hospitality is defined. Investment monitoring is the main instrument of investment controlling, namely: providing the information-methodological support for coordination and assistance to the investment planning systems, monitoring of implementation of investment activity and its information transparency. Upon the results of the research is determined that the introduction into practice of regional and industry management of investment monitoring will help to improve the efficiency of investment processes in tourism and hotel business, which will allow to activate the development of the specified industries at the regional and national levels. **Keywords:** investment, tourism industry, investment model, stimulation of investment support, investment controlling, investment monitoring.

Fig.: 3. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 9.

Bogdan Nataliia M. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Tourism and Hotel Industry, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: 148nika8@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8176-9721>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/F-6335-2019>

Kravets Olga M. – Senior Lecturer of the Department of Tourism and Hotel Industry, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: Olga.Kravets@kname.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4598-0076>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/G-2399-2018>

Sokolenko Anna S. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Tourism and Hotel Industry, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv (17 Marshala Bazhanova Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: sokolenko1802@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9271-7118>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/rid/F-6147-2019>

Досягнення високого рівня соціально-економічного розвитку в Україні неможливе без ефективної структурно-інвестиційної політики перебудови економіки з метою створення сприятливого інвестиційного клімату. Однак в умовах значного дефіциту внутрішніх фінансових ресурсів в Україні актуальним також стає формування виваже-

ної політики залучення іноземних інвестицій, які б забезпечили інноваційну основу розвитку, а не сприяли б подальшій структурній деформації національного виробництва.

Вирішення цих завдань нерозривно пов'язане зі здійсненням інвестиційних затрат на національному, регіональному та місцевому рівнях. Значущість ви-

рішення цієї проблеми для економіки регіонів, недостатній рівень розвитку науково-методичної бази, що забезпечує прийняття інвестиційних рішень різними рівнями системи управління регіональної туристської сфери при забезпеченні її функціонування, а також нерозробленість ряду її теоретичних і практичних аспектів і визначають актуальність даної тематики.

Специфіка туристичної сфери є важливим мотиваційним чинником залучення до неї значної кількості суб'єктів господарювання. Багато з фахівців зазначають, що туризм є сферою швидкого обігу капіталу при відносно незначних обсягах капіталовкладень. Перевагами туристичного бізнесу є незначні стартові інвестиції, зростання попиту, високий рівень рентабельності, мінімальні терміни окупності затрат. Проте такі мотиваційні фактори є відносними, оскільки стосуються передусім посередництва між первинними виробниками туристичних послуг і туристами. Сфера первинного виробництва туристичних послуг є значним ресурсокористувачем і характеризується високими показниками капітало-, фондо- та трудомісткості.

Проблематика організації інвестування галузей економіки представлена в роботах таких фахівців, як Азар В. І., Балабанов І. Т., Бардіш Г. О. [1], Біржаков К. М., Водоводів А. В., Гільберт Д., Гуляев В. Г., Дітхелм Г., Ковальов В. В., Корнеєв С. Є., Купер К., Орловська Ю. В. [3], Татарінова А. А., Флетчер Д., Фостер Дж., Хорнгрен Ч. та інших.

Окремі питання інвестування туристичного потенціалу розглядалися в роботах Біль М. М. [2], Біржакова М. Б., Власової Т. І., Ебер С. [4], Коропової Г. В., Квартальнова В. А., Судова-Хом'юк Н. [4], Усискіна Г. С. та інших.

У роботах перерахованих авторів досліджуються концептуальні основи й історичний досвід функціонування сфери туризму, методи та форми турист-

ської діяльності, пошук нових напрямків її розвитку; формування ринку туристичних послуг тощо.

Разом із тим, низка теоретичних і методологічних аспектів активізації інвестиційних процесів недостатньо освітлена, особливо в плані формування ефективного організаційно-економічного механізму інвестування, вдосконалення державного управління інвестиціями на основі державної інвестиційної політики, механізму залучення інвестиційних ресурсів в умовах розвитку інтеграційних процесів, інформаційно-аналітичного забезпечення реалізації інвестиційних проектів. Усе це зумовлює необхідність та актуальність подальших досліджень даної проблематики.

З огляду на зазначене вище *мета* статті – дослідження методичних і практичних підходів до інвестиційного забезпечення туристської галузі регіону, а також розроблення напрямів його активізації.

Необхідно відзначити, що в Україні розвиток регіонального туризму помітно відстає від реальних можливостей, які визначаються унікальними для кожного регіону природно-географічними умовами, наявністю індивідуальних історичних і національних рис, великою кількістю історичних і культурних пам'яток, що користуються все зростаючим інтересом серед населення України та інших країн. Однак ресурсні можливості регіонів для цілей туристської діяльності (туристський потенціал регіонів) у даний час використовуються недостатньо, перш за все, через слабо розвинену інфраструктуру туризму в регіонах.

Механізм інвестування на регіональному рівні наведено на *рис. 1*.

Ефективній реалізації туристичного потенціалу територіального утворення в сучасних умовах перешкоджає дія цілого ряду невирішених проблем і складнощів організаційного, нормативно-правового, науково-технічного, виробничого та фінансового ха-

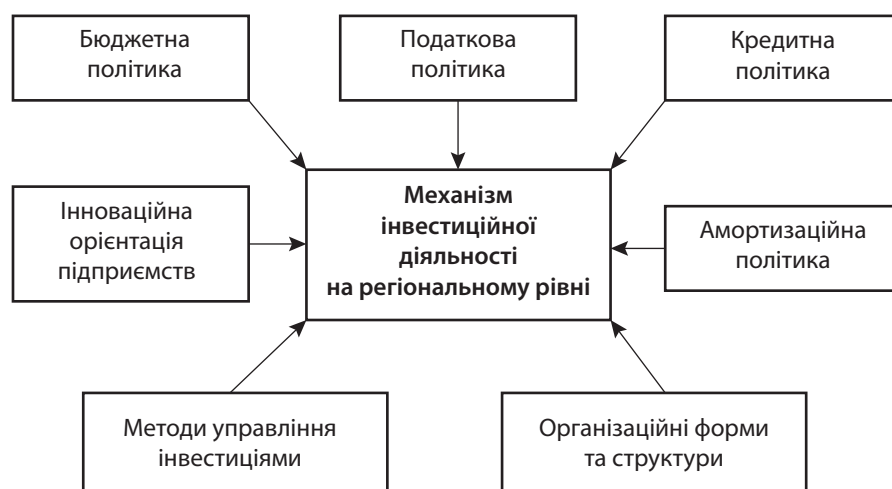

Рис. 1. Механізм інвестування на регіональному рівні

Джерело: авторська розробка.

рактеру. Серед них найважливішими є такі: недостатній розвиток туристичної інфраструктури, зокрема недостатній рівень розвитку готельного комплексу, а також відносно слабкий (порівняно зі світовим) рівень розвитку комплексу послуг, що надаються закордонним і вітчизняним туристам регіональними транспортними системами (залізничною, морською, річковою, авіаційною та автомобільною) та незадовільний стан великої кількості об'єктів, які є центрами тяжіння туристських потоків [6].

Таким чином, з позицій цілепокладання, максимальна реалізація туристського потенціалу територій вимагає більш пильної уваги до найважливішого в даний час – інвестиційного аспекту здійснення туристської діяльності. Активне залучення інвестицій у практику територіального господарювання могло б внести значний вклад у розвиток інфраструктури туристичної індустрії регіонів, у тому числі готельного комплексу регіону.

Водночас нерівномірний розвиток регіональних економік надає інвестиційній діяльності в регіонах особливе значення, оскільки для різних регіонів вона не може бути строго ідентичною. Її різноманітність (за пріоритетами та масштабами інвестицій) визначається природно-географічними, соціально-економічними та іншими регіональними факторами, однак є можливість створення типових варіантів активізації інвестиційної діяльності в регіонах з урахуванням стану і тенденцій розвитку туристського потенціалу територій [6].

Реалії сьогоденної економічної дійсності, що виразилися в різкому зростанні інвестиційного чинника при здійсненні туристської діяльності в регіоні, визначають найважливішу й обов'язкову умову її здійснення на рівні територіальних утворень – науково обґрунтоване визначення потреб в інвестиційних ресурсах, необхідних для реалізації туристичного потенціалу території, з урахуванням її специфіки, формування та приведення в дію відповідних організаційно-економічних механізмів, що стимулюють інвестиційну діяльність в об'єкти інфраструктури індустрії туризму. Необхідні аналіз і синтез ресурсного забезпечення туристичної діяльності в територіальних утвореннях і, на основі цього, розробка відповідних методичних рекомендацій, визначення підходів до поліпшення інвестиційного клімату при реалізації проектів розвитку територіального туризму з урахуванням стану і тенденцій його розвитку.

Крім цього, результативність функціонування системи управління інвестуванням у сфері туризму може бути значно збільшена за рахунок державних інвестиційних інструментів підтримки туристських програм, пільгового кредитування господарюючих суб'єктів, забезпечення високого рівня інвестиційної привабливості об'єктів туризму для іноземних і вітчизняних інвесторів, сприяння накопиченню коштів

дрібних вкладників фінансово-кредитними установами, інституціональними інвесторами. Успіх розвитку туризму безпосередньо залежить від рівня державної підтримки цієї галузі [4].

Важливою умовою створення ефективно функціонуючої системи управління інвестиційними процесами туристичної галузі виступає підвищення наукової обґрунтованості управлінських рішень у сфері інвестування, забезпечення взаємодії таких основних елементів системи управління, як принципи, методи, функції управління, інструментарій [8].

Необхідно формування нової інвестиційної моделі у світлі модернізації економіки України (рис. 2).

Сутнісну та функціональну єдність цих аспектів детермінує необхідність комплексного аналізу та синтезу проблем стимулювання інвестиційної активності, методичних принципів формування адекватних стратегічних інвестиційних рішень з управління інвестиційними проектами виробництва туристських і готельних продуктів та послуг, розробки інвестиційної стратегії та тактики відповідно до специфіки регіональної туристської діяльності, а також пошуку нових підходів до управління інвестиційним потенціалом туристських і готельних підприємств в умовах жорсткої конкуренції на ринку та динамічної зміни попиту на регіональний турпродукт [4].

На рис. 3 наведено принципи стимулювання інвестиційного забезпечення туристської галузі.

Концептуальний підхід до стратегічного управління інвестиційною діяльністю у сфері туризму покликаний забезпечити формування конкурентоспроможних стратегій й тактики інвестиційних процесів. В інвестиційній стратегії розвитку туристичної індустрії визначаються пріоритети напрямків туристської та готельної діяльності та форми інвестицій, джерела та характер формування інвестиційних ресурсів, а також послідовність етапів реалізації системи цілей, яка визначає межі можливостей інвестиційної активності туристських підприємств у перспективному періоді [6].

На інвестиційну привабливість об'єктів туристської та готельної сфер чинить вплив низка факторів, що здійснюють як стимулюючий, так і дестимулюючий вплив (табл. 1).

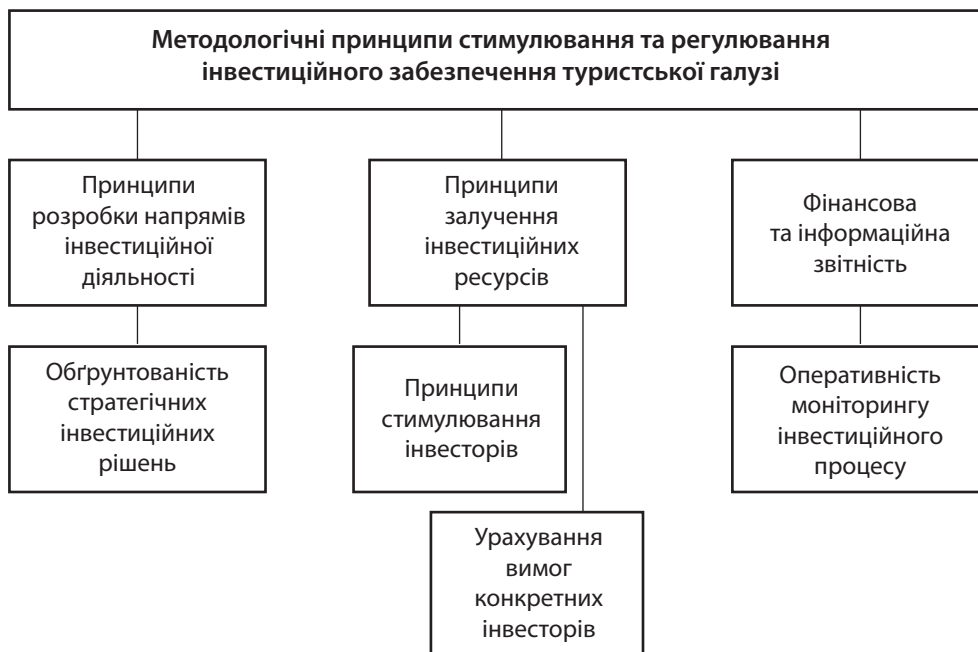
Скорочення інвестицій у туристично-рекреаційний комплекс через недостатність ресурсів, низьку рентабельність вкладеного капіталу, високий рівень ризику тощо призвели до порушення технологій обслуговування, зростання кількості зношеного та морально застарілого обладнання, зниження фондодачі та, як наслідок, зниження якості наданих послуг, погіршення фінансового становища підприємств туристично-рекреаційного комплексу. У цьому зв'язку розвиток і вдосконалення інвестиційної політики туристично-рекреаційного комплексу має сприяти піднесенню та розширенню діючих комплексів, ра-

Рис. 2. Основні концептуальні принципи інвестування у сфері туризму

Джерело: авторська розробка.

Рис. 3. Методологічні принципи стимулювання інвестиційного забезпечення туристської галузі

Джерело: авторська розробка.

Фактори впливу на інвестиційну привабливість об'єктів туристської та готельної сфери

Стимулюючі фактори	Стримуючі фактори
Достатньо тривалий період експлуатації	Як правило, необхідне створення об'єкта з «нуля» або значна реконструкція
Швидка окупність об'єктів (за виключенням великих проєктів)	Доходність від вкладів у туризм нижча, ніж в інші галузі економіки (нерухомість і т. п.)
Низький поріг входу на ринок (не вимагає значного обсягу інвестицій)	Необхідність залучення значного обсягу коштів на розвиток інфраструктури
Наявність можливостей для розширення підприємства у випадку успішної його роботи	Складність реєстрації об'єктів нерухомості, необхідність значної кількості різних погоджень, бюрократичні бар'єри
Сприяння державних, регіональних і місцевих органів влади	Недостатнє податкове стимулювання інвестиційних проєктів у туристичній сфері
Унікальність багатьох туристських об'єктів	Залежність від зниження турпотoku внаслідок політичних ризиків, змін законодавства, зростання тарифів на монополістичних ринках (підвищення вартості квитків на залізний транспорт і авіасполучення, цін на енергоносії)

Джерело: авторська розробка.

дикальній модернізації та реконструкції підприємств туристично-рекреаційного комплексу з метою підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів, досягнення ринкової стійкості та фінансової стабільності туристських і готельних підприємств, тобто успішному подоланню кризових явищ [9].

Розвиток туристичної сфери сприяє не лише підвищенню конкурентоздатності України на світовому ринку туристичних послуг, але й забезпечує надходження додаткових коштів до бюджетів різних рівнів.

Інвестиційний процес є одним із найважливіших факторів економічного зростання України та її регіонів. Україна має величезний туристичний потенціал, проте це недостатньо впливає на залучення інвестицій у розвиток туристичної сфери.

Більшість іноземних інвестицій, які надходять в Україну, йдуть переважно в промисловість та агропромисловий комплекс. Проте і готельний, і рекреаційно-туристичний бізнес також потребують інвестиційних ресурсів і, зокрема, прямих іноземних інвестицій, що дасть можливість підвищити прибутковість цієї галузі та збільшити надходження до бюджету.

До галузевих факторів, що перешкоджають формуванню позитивного інвестиційного клімату в туристичній сфері, можна віднести:

- ✦ недостатній рівень розвитку мережі та об'єктів туристичної інфраструктури, їх невідповідність світовим стандартам;
- ✦ відсутність скоординованої висококваліфікованої та грамотної системи дій з виведення туристичного продукту України та регіонів на світовий ринок;
- ✦ технологічна відсталість галузі;

- ✦ низький рівень обслуговування, зумовлений загальною кваліфікацією працівників галузі;
- ✦ практично не застосовуються туристичні технології, які в розвинутих країнах набули ознак повсякденної ужитковості [9].

Для мобілізації інвестицій у регіонах, їх кращого використання та посилення впливу на економічне зростання варто акцентувати увагу на здійсненні структурної перебудови, підтримку товаровиробників, розвиток підприємництва, формування конкурентного середовища на регіональних ринках, розвиток інвестиційної інфраструктури, розробку та реалізацію інвестиційних програм. Для поліпшення економічних показників виробничо-господарської діяльності необхідно підвищити інвестиційну активність усіх суб'єктів, що господарюють у регіоні.

Саморозвиток туристично-рекреаційного комплексу має спиратися на використання сучасних способів залучення інвестицій, таких, наприклад, як іпотечне кредитування, вдосконалення лізингових відносин, розвиток кредитної кооперації, проєктне фінансування, залучення іноземних інвестицій, а також на створення механізму контролю за цільовим використанням інвестиційних ресурсів туристично-рекреаційного комплексу. У цілому, на наш погляд, основою формування ефективної інвестиційної політики розвитку туристично-рекреаційного комплексу є побудова стратегії розвитку інвестиційної сфери та використання якісної методики визначення інвестиційних пріоритетів туристично-рекреаційного комплексу [6].

У сучасних умовах функціонування туристично-рекреаційного комплексу актуальною проблемою є пошук шляхів підвищення інвестиційної привабливості туристично-рекреаційного комплексу.

На основі проведеного дослідження виділено послідовні етапи економічного підходу до активізації інвестиційних ресурсів у регіоні:

- ✦ створення умов для становлення інститутів, здатних акумулювати та вкладати інвестиційні ресурси для здійснення структурної перебудови господарства країни та регіонів;
- ✦ визначення рівня участі держави, вітчизняних та іноземних інвесторів в інвестиційному процесі та способів стимулювання діяльності конкретних інвесторів;
- ✦ визначення галузей і сфер ефективного використання інвестиційних ресурсів, механізму та контролю їх використання;
- ✦ визначення системи каналів надходження всіх видів інвестицій у господарство країни та її регіонів.

Необхідно використовувати диференційований підхід до податкової політики в різних секторах економіки. У «точках економічного зростання» бажано зниження податкового навантаження, що дозволяє розширювати податкову базу за рахунок інтенсивного розвитку.

Кожен із зазначених шляхів, як засвідчує практика, уже використовується в регіонах України. При цьому всі напрямки, що сприяють підвищенню інвестиційної активності, мають як свої переваги, так і недоліки (табл. 2).

Розглядаючи світовий досвід розвитку туризму, можна виділити декілька основних напрямів, що сприяють його становленню та залученню інвестицій у різних країнах. Насамперед, це інформаційна полі-

тика й організація рекламних кампаній, спрямованих на просування турпродукту; створення особливих економічних зон; проекти комплексного освоєння території; введення системи пільг для інвесторів; розвинений ринок нерухомості; вертикальна інтеграція та усунення бюрократичних бар'єрів.

Під час інвестування одним із найважливіших завдань є моніторинг і контроль. Актуальність проблеми моніторингу для підприємств туристської та готельної сфер при реалізації ними інвестиційних проектів визначається не тільки їх економічним, але і юридичним статусом як господарюючого суб'єкта та як основної ланки інвестиційного потенціалу територіальних утворень, що переслідує як основні цілі інвестиційної діяльності: підвищення конкурентоспроможності, максимізацію прибутку на основі принципу соціального партнерства в рамках дотримання інтересів підприємства як господарюючого суб'єкта та територіальних утворень.

Інвестиційний моніторинг є основним інструментом інвестиційного контролінгу, а саме: інформаційно-методичним забезпеченням здійснення координації та сприяння системам інвестиційного планування, контролю реалізації інвестиційної діяльності та її інформаційної прозорості. Основною метою створення інвестиційного моніторингу сфери туризму є надання інформації інвесторам і менеджерам підприємств сфери туризму про те, що відбувається в інвестиційних процесах, оскільки головною умовою активізації інвестиційної діяльності є, перш за все, здійснення, а не тільки обґрунтування бізнес-планів, розрахунків очікуваної економічної ефективності й

Таблиця 2

Порівняльна характеристика основних напрямків інвестування в туристичну сферу

Напрямки	Переваги	Недоліки
Комплексне освоєння території (КОТ)	Можливість освоєння нових територій у депресивних районах. Розвиток підприємств різних галузей економіки, забезпечення зайнятості населення	Освоєння території з «нуля», необхідність наявності стратегічного інвестора, який володіє значним обсягом фінансових ресурсів
Розробка регіональних цільових програм, стратегій	Детальна розробка територій – потенційних дестинацій. Наявність інформації про стан об'єктів туристичної конкретної території	Діє лише в рамках конкретної території чи регіону. Можливість фінансування напряму залежить від рівня економічного розвитку й інвестиційної привабливості регіону
Створення особливої економічної зони туристичного типу	Залучення значних обсягів державних і регіональних коштів на розвиток туристичного об'єкта	Освоєння території з «нуля», необхідна подача заявки на ОЕЗ. Жорсткий конкурсний відбір
Залучення готельних мереж	Упровадження міжнародних стандартів обслуговування туристів сприяє розвитку сервісу цілої низки супутніх галузей (транспорт, громадське харчування)	Зацікавленість у територіях, які мають діючі туроб'єкти з достатньо високим рівнем відвідування. Неготовність брати участь у розвитку з «нульового» циклу

Джерело: авторська розробка.

отримання інвестицій і кредитів, як свідчать факти української дійсності [3].

Відповідно до мети організації інвестиційного моніторингу сфери туризму в територіальних утвореннях його основними завданнями мають бути такі:

- ✦ регулярні спостереження за станом об'єкта інвестування за обмеженою кількістю індикаторів, що являють інтерес з позиції оцінки інвестиційної активності підприємства;
- ✦ діагностування стану інвестиційних процесів;
- ✦ прогнозування тенденцій розвитку інвестиційної діяльності та розробка рекомендацій щодо вирішення виникаючих проблем у реалізації інвестиційних проектів з оцінкою необхідних для цих цілей інвестиційних ресурсів.

Отже, впровадження в практику регіонального та галузевого управління інвестиційного моніторингу сприятиме підвищенню ефективності процесів інвестування в туристський і готельний бізнес, що дозволить активізувати розвиток зазначених галузей на регіональному та національному рівнях.

ВИСНОВКИ

Досягнення високого рівня соціально-економічного розвитку в Україні неможливе без ефективної структурно-інвестиційної політики перебудови економіки з метою створення сприятливого інвестиційного клімату на регіональному та галузевому рівнях. Вирішення цих завдань нерозривно пов'язане із інвестиційним аспектом здійснення туристської діяльності. З урахуванням зазначеного вище розроблено основні концептуальні принципи інвестування у сфері туризму: системність, альтернативність, інвестиційна культура, комплексність, адаптивність та врахування ризику. Запропоновано методологічні принципи стимулювання інвестиційного забезпечення туристської галузі та визначено низку факторів, що здійснюють як стимулюючий, так і дестимулюючий вплив на інвестиційну привабливість об'єктів туристської та готельної сфер.

У результаті проведеного дослідження виділено послідовні етапи економічного підходу до активізації інвестиційних ресурсів у регіоні та визначено інструментарій активізації підвищення ефективності інвестування в підприємства туристської та готельної сфер. Інвестиційний моніторинг є основним інструментом інвестиційного контролінгу, а саме: інформаційно-методичним забезпеченням здійснення координації та сприяння системам інвестиційного планування, контролю реалізації інвестиційної діяльності та її інформаційної прозорості.

Упровадження в практику регіонального та галузевого управління інвестиційного моніторингу сприятиме підвищенню ефективності процесів інвестування в туристський і готельний бізнес, що дозволить активізувати розвиток зазначених галузей на регіональному та національному рівнях. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Бардиш Г. О. Проектне фінансування : підруч. 3-тє вид., перероб. і допов. Київ : Хай-Тек Прес, 2008. 464 с.
2. Біль М. М. Державна інвестиційна політика в галузі туризму. URL: http://www.confcontact.com/2008febr/7_bil.php
3. Орловська Ю. В. Стратегічне управління інвестиціями в регіональний розвиток : монографія. Київ : Знання України, 2004. 336 с.
4. Судова-Хом'юк Н. Управління інвестиційними процесами в туристично-рекреаційному комплексі України. *Регіональна економіка*. 2002. № 3. С. 260–265. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/sudova.htm
5. Eber S. (ed.) Beyond the Green Horizon: Principles of Sustainable Tourism. World Wide Fund for Nature. Tourism Concern, 1992. 54 p.
6. Богдан Н. М. Теоретико-методологічне забезпечення узгодження економічних інтересів регіону : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05. Івано-Франківськ, 2018. 43 с.
7. Wanhill S. R. C. Measuring the Economic Impact of Tourism. *The Service Industries Journal*. 1983. Vol. 3. Issue 1. P. 9–20. DOI: <https://doi.org/10.1080/02642068300000003>
8. Measuring the Role of Tourism in OECD Economies: The OECD Manual on Tourism Satellite Accounts and Employment. Paris, 2000. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/measuring-the-role-of-tourism-in-oecd-economies_9789264182318-en
9. Бойченко Ф. А. Стратегія розвитку індустрії туризму в економіці регіону : автореф. дис. ... канд. наук з держ. управ. : 25.00.04. Донецьк, 2007. 14 с.

REFERENCES

- Beyond the Green Horizon: Principles of Sustainable Tourism. Tourism Concern, 1992.
- Bardysh, H. O. *Proektne finansuvannia* [Project Financing]. Kyiv: Khai-Tek Pres, 2008.
- Bil, M. M. "Derzhavna investytsiina polityka v haluzi turyzmu" [State Investment Policy in the Field of Tourism]. http://www.confcontact.com/2008febr/7_bil.php
- Bohdan, N. M. "Teoretyko-metodolohichne zabezpechennia uzgodzhennia ekonomichnykh interesiv rehionu" [Theoretical and Methodological Support of Coordination of Economic Interests of the Region]: *avtoref. dys. ... d-ra ekon. nauk : 08.00.05*, 2018.
- Boichenko, F. A. "Stratehiia rozvytku industrii turyzmu v ekonomitsi rehionu" [Strategy for the Development of the Tourism Industry in the Region's Economy]: *avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. uprav. : 25.00.04*, 2007.
- "Measuring the Role of Tourism in OECD Economies: The OECD Manual on Tourism Satellite Accounts and Employment". Paris, 2000. https://www.oecd-ilibrary.org/industry-and-services/measuring-the-role-of-tourism-in-oecd-economies_9789264182318-en
- Orlovska, Yu. V. *Stratehichne upravlinnia investytsiinykh v rehionalnyi rozvytok* [Strategic Investment Management in Regional Development]. Kyiv: Znannia Ukrainy, 2004.
- Sudova-Khomiuk, N. "Upravlinnia investytsiinykh protsesamy v turystychno-rekreatsiinomu kompleksi Ukrainy" [Management of Investment Processes in the Tourist and Recreational Complex of Ukraine]. *Rehionalna ekonomika*. 2002. https://tourlib.net/statti_ukr/sudova.htm
- Wanhill, S. R. C. "Measuring the Economic Impact of Tourism". *The Service Industries Journal*, vol. 3, no. 1 (1983): 9–20. DOI: <https://doi.org/10.1080/02642068300000003>